

Kántás Balázs

FEGYVERFILATÉLIA

III.

KATONAI SISAKOK BÉLYEGEKEN

Kántás Balázs
FEGYVERFILATÉLIAI III.
KATONAI SISAOK BÉLYEGEKEN

Az elektronikus szakkönyv szerzője:
Dr. Kántás Balázs PhD
muzeológus, tudományos tanácsadó, Bélyegmúzeum
ORCID-azonosító: 0000-0003-0927-772X

Lektorálta:
Prof. dr. Borsi-Kálmán Béla DSc
nyugalmazott egyetemi tanár, ELTE BTK

ISBN 978-615-6250-99-5

Felelős kiadó: Dr. Zsávolya Zoltán PhD

HORTHY-KORSZAK TÖRTÉNETÉNEK KUTATÁSÁÉRT
TÁRSASÁG
BUDAPEST, 2024

TEMATIKUS FILATÉLIAI/MOTÍVUMFILATÉLIAI ESSZÉ EGY RÖVID FILATÉLIAI SZAKKÖNYV ELÉ

Bár ez a vélemény meglehetősen szubjektív egy jelenleg éppen filatéliai területen dolgozó történész-muzeológus tollából, de a bélyeggyűjtés kétségtelenül máig az egyik legnagyobb változatosságot, szellemi és esztétikai élményt kínáló értelmiségi hobbi-tevékenységek közé tartozik annak ellenére, hogy az utóbbi évtizedekben mind idehaza, mind a nemzetközi szintén kétségtelenül veszített a népszerűségéből. Ez még akkor is így van, ha világunk gyors fejlődése, digitalizációja és automatizációja a bélyeget, ezt a hagyományosan papíralapú dokumentum-/irat-/aprónyomtatvány-típust is új társadalmi kontextusba helyezi, új fajtáinak megjelenését idézi elő, és új társadalmi, hivatali és kulturális funkciókat kölcsönöz neki. Az 1840-től megjelent mintegy 600 ezer bélyeg (és számtalan

egyéb filatéliai tárgy) motívumokban gazdag, távoli országok történelmébe, hagyományaiba és kultúrájába betekintést engedő világa szinte kimeríthetetlen, és többek között az a csodálatos benne, hogy az újabb és újabb kibocsátások révén folyamatosan bővül. Az eredetileg kizárólag postai bérmentesítésre szolgáló, apró értékpapírok állami és magán postaszolgálatok általi folyamatos kibocsátása mára elsősorban inkább a gyűjtői igényeket szolgálja ki, új és új, sokszor egyre hivalkodóbb és formabontóbb grafikai tartalommal a hivatali okmányfunkció, postai bérmentesítés helyett. Gyűjtésével, történetének, motívumainak és nyomdai, technikai előállításának tanulmányozásával pedig önálló történeti segédtudomány, a filatélia foglalkozik.¹

Tematikus bélyeggyűjtésnek (ennek talán egy szűkebb, és egyúttal időben is régebbi területét pedig elsősorban

¹ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, ford. HARSÁNYI Luca – IGNÁCZ Krisztián, Budapest, Kossuth Kiadó, 2008.

Magyarországon motívumgyűjtésnek, illetve motívumfilatéliának – angolul jellemzően *topical philately*, *topical stamp collecting* vagy *thematic stamp collecting*) azt a filatéliai ágat, gyűjtési és érdeklődési területet nevezzük, amikor valaki csak egy témába tartozó bélyegeket gyűjt, illetve tanulmányoz.² Ide tartozik az eseményfilatélia is, amely évfordulókat, eseményeket (sportesemények, hadi események, születési évfordulók stb.) ábrázoló bélyegek gyűjtését jelenti. A tematikus filatéliát és a motívumfilatéliát régebben azonos gyűjtési területnek tekintették, mára azonban

² Magyarországon számos jó színvonalú motívumfilatéliai könyv, illetve tematikus kiállítási katalógus megjelent. Például lásd:

Ács Imre, *Magyarország hadtörténelme bélyegeken*, Budapest, Honvéd Kiadó, 1998.

Dr. ZOLTÁN János, *Vadászat bélyegeken*, Magánkiadás, Budapest, 2002.

Dr. FORGÓ Béla, *Festmények és grafikák Magyarország bélyegein*, Budapest, MP Press Bt, 2003.

SZABÓ Jenő, *Bélyegrapszódia* [A Bélyegmúzeum zenét és zeneszerzőket megjelenítő bélyegekből készült, tematikus bélyegkiállításának katalógusa], Budapest, Bélyegmúzeum, 2015.

két önálló, egy tágabb és egy szűkebb filatéliai ágról van szó.³ A kettőt persze olykor nehéz elhatárolni egymástól, azonban a tematikus gyűjtés elvileg valamely (tágabb) témához kapcsolódó bélyegek és egyéb filatéliai tárgyak gyűjtését (pl. postatörténet, repüléstörténet, közlekedés stb.) jelenti, tehát a bélyegek tematikus alapon való gyűjtése és tanulmányozása az úgynevezett tematikus filatélia, míg a motívumgyűjtés/motívumfilatélia a bélyegábra által megjelenített képre, képi tartalomra korlátozódik – ha például állatokat, vagy még korlátozottabban adott rendszertani

³ Erre egyébként a jeles magyar filatelista, Bánás Artúr, a Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetsége Tematikus Szakosztályának elnöke hívta fel a jelen esszé szerzőjének figyelmét, amelyért ez úton is köszönettel tartozik. A szerző cikkét a magyar motívumfilatélia történetének tárgykörében lásd: BÁNÁS Artúr, „*Hol tart valójában a tematikus filatélia?*”, *Bélyegvilág*, 2018/3, 6.

Köszönettel tartozom továbbá Rill Attila, dr. Egerszegi György és Derecskei Attila Gyűjtőtársaknak, a Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetsége prominens tagjainak, akik termékeny polémia keretében hívták fel figyelmemet a két gyakran összemósódó filatéliai ág közötti különbségekre.

csoportba tartozó állatokat, növényeket, bizonyos típusú járműveket stb. megjelenítő bélyegeket gyűjtünk és tanulmányozunk, akkor tulajdonképpen motívumfilatelisták vagyunk.⁴ A motívumalapú bélyeggyűjtés témái nyilván lehetnek állatok, növények, híres emberek, közlekedési eszközök, képzőművészeti alkotások, néprajzi csoportok és viseletek, vagy akár épületek és tájak is.⁵ A lehetőségek a bélyegek egyre több mindenre kiterjedő képi tartalmával együtt szinte végtelenek, a nagy mennyiségű megjelent bélyeg és bélyegváltozat okán pedig mindenképpen ajánlatos, hogy aki gyűjtésükre adja a fejét, az valamilyen módon, akár kibocsátó országra korlátozva, akár időszakra szorítkozva, akár tematikus,

⁴ NIKODÉM Gabriella – SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története*, Budapest, Kossuth Kiadó Zrt., 2010, 145–154.

⁵ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, ford. HARSÁNYI Luca – IGNÁCZ Krisztián, Budapest, Kossuth Kiadó, 2008, 36–37.

akár ezen belül motívumalapon behatárolja gyűjtői hobbijának területét.

A tematikus alapú, illetve szűkebben a motívum alapon történő gyűjtés majdnem egyidős a bélyeg történetével. Amikor a 19. század végén a posták emberek portréi, címerek és egyéb egyszínű bélyegek kiadása helyett inkább színes, tematikus bélyegek kiadása mellett döntöttek, és a bélyegek külleme, grafikai tartalma, képi elemei egyre változatosabbá és színesebbé váltak, és egyre jobban elterjedt a tematikus gyűjtés és a motívumgyűjtés. Az 1920-as évek végén a szemlélet kellően elfogadottá vált,⁶ és ez a bélyeggyűjtési ág a bélyegszakkönyvekben, filatéliai kiadványokban is egyre gyakrabban jelent meg, mint a filatélia egyre inkább önálló és

⁶ Lásd a magyar szakirodalomban bővebben például:

Hajdu Endre, *Bélyeggyűjtés*, Budapest, Medicina Kiadó, 1970, 60–64.

Illetve: Dabóczy András – Glatz István – Nagy László – Dr. Szörényi Miklós – Vas István, *A bélyeggyűjtés kézikönyve*, Budapest, Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetsége, 2004, 54–57.

egyre többek által igen nagyra értékelt területe.⁷ A Nemzetközi Filatéliai Szövetség (Fédération Internationale de Philatélie, FIP) ugyanakkor csak a tágabb értelemben vett tematikus filatéliát (angolul: *topical philately* vagy *thematic philately*, franciául: *philatélie thématique*, németül viszont: *Motivphilatelie* vagy *thematische Philatelie*, a két kifejezés nagyjából ugyanazt jelenti), a bélyeggyűjtés legrangosabb világszervezete ugyanakkor önálló filatéliai versenyszakágnak csak a tágabb értelmű tematikus filatéliát ismeri el, csak és kizárólag motívumalapú filatéliai anyaggal nem is igazán lehet nemzetközi bélyegkiállításokra benevezni.⁸ A Nemzetközi Filatéliai Szövetség, a FIP értelemszerűen maga is fenntart egy tematikus szakbizottságot. A rangos nemzetközi szakmai szervezet honlapján az alábbi definíció olvasható:

⁷ Lásd bővebben: NIKODÉM Gabriella – SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története*, Budapest, Kossuth Kiadó Zrt., 2010, 145–154.

⁸ Erre többek között dr. Rill Attila hívta fel a figyelmet a MABÉOSZ levelezőlistáján, amiért ezúton is köszönet illeti.

„A tematikus filatélia olyan bélyegek és egyéb filatéliai tárgyak gyűjtése, amelyek egy témát illusztrálnak, dolgoznak fel: madarak, foci, történelem, művészet, életmód, fák stb. A téma (theme) kifejezésnek itt dinamikus jelentése van, amely a gyűjtő általi személyes kidolgozását jelenti, aki egy teljes történetet épít az adott téma köré.

Valaha a bélyeggyűjtemények egy ország vagy országcsoporthoz tartozó bélyegeiből álltak. A bélyegeket általában a kibocsátás dátumának sorrendjében mutatták be. Ez ma már nincs így. A tematikus gyűjtemény a lehető legszélesebb körű filatéliai anyagból áll, a postigazgatások lehető legszélesebb köréből, mindenféle időbeli megkötés nélkül. Minden egyes kiválasztott tételnek kapcsolódnia kell a témához, és azokat legmegfelelőbb sorrendben kell elrendezni, hogy elmeséljék a történetet.

A történet vázlata tervként (plan) kerül bemutatásra, amely a téma kialakulásának lépéseit mutatja be. A terv hasonló egy könyv tartalomjegyzékéhez, és általában fejezetek és alfejezetek szerint szerveződik, amelyek láthatóvá teszik a történet logikus folyását egy világos és következetes szál mentén.”⁹

Ebből is látszik, hogy a tematikus filatélia egy tágabb, komplexebb, a gyűjtők számára nagyobb kreativitást és szellemi mozgásteret jelentő keretet jelent, míg a motívumfilatélia leginkább azonos bélyegábrát tartalmazó bélyegek gyűjtését (és tanulmányozását) jelenti, és inkább az adott filatéliai tárgy szűkebb vizuális, grafikai tartalomra koncentrál, nem annyira az egyes filatéliai tárgyak közötti

⁹ *What is Thematic Philately?*. A Nemzetközi Filatéliai Szövetség honlapja.

<http://www.fipthematicphilately.org/what.html>

Letöltés ideje: 2023. december 16.

lehetséges, komplex tematikai kapcsolatokra. Míg a tematikus filatélia versenyszakág, addig a motívumfilatélia, mondhatjuk akár némi leértékeléssel, leginkább egy szűkebb gyűjtési területet jelent. A professzionális, bélyegkiállításokon is induló gyűjtők jellemzően a tematikus filatéliát ismerik el inkább, a motívumgyűjtést pedig sokan egy kevésbé komplex területnek gondolják. Mindazonáltal az adott gyűjtő szorgalmas, kitartó munkája és kreativitása által a motívumgyűjtemény akár tematikus gyűjteménnyé is bővíthető. Ezzel együtt művelődéstörténeti szempontból nyilván mindkét megközelítés igen érdekes lehet.

A tematikus bélyeggyűjtés történetének igen fontos állomása volt, amikor 1949-ben megalakult az Amerikai Tematikus Szövetség vagy Amerikai Tematikus/Motívumfilatéliai Szövetség (*ATA, American Topical Association*), és a szervezet elsődleges szakmai célja lett, hogy folyamatosan frissített témajegyzéket biztosítson a különböző

motívumokat ábrázoló, illetve különböző témák szerint csoportosítható bélyegekről a gyűjtők számára. Ma az ATA tagjainak száma meghaladja az 50 000-et, tagjai közel száz országból kerülnek ki, és időről időre részletes kiadványokat jelentet meg széles témakörben. Napjainkban is ez a motívumfilatélia és a tematikus bélyeggyűjtés egyik legnagyobb és legrangosabb, bár amerikai székhelyű, de lényegében nemzetközi szinten jelenlevő és működő szakmai szervezete, és jelentős segítséget nyújt a tematikus bélyeggyűjtőknek, bárhol is éljenek és gyűjtsenek bélyeget a világon.¹⁰ A rangos nemzetközi szakmai szervezet időről időre tematikus filatéliai kézikönyveket is kiad, ezzel is segítve a bélyeggyűjtők tevékenységét.¹¹

¹⁰ A szervezet honlapját lásd: <https://americantopical.org/> – Letöltés ideje: 2023. november 17.

¹¹ Lásd például: <https://americantopical.org/Sys/Store/Products/55705>
Letöltés ideje: 2023. december 21.

Napjainkban a legnagyobb nemzetközi bélyegkatalógusok kiadói már külön a tematikus- és motívumgyűjtőknek szánt tematikus, illetve szűkebb értelemben vett motívumkatalógusok kiadásával is foglalkoznak, amelyek természetesen színes bélyegillusztrációkat tartalmaznak a bélyegek világában való eligazodáshoz.¹² (Ha úgy tetszik, a jelen motívumfilatéliai kiadvány is felfogható és értékelhető egy motívumalapú, válogatott elektronikus bélyegkatalógusként). Mára ezenfelül hagyománnyá váltak a motívumgyűjtők számára rendezett versenyek, a motívumfilatélia pedig szerencsére önálló versenyszakággá emelkedett.¹³

¹² A *Michel* német kiadású bélyegkatalógusnak többek között vannak például motívumkatalógusai is, amelyeket a cég időről időre kiad. Lásd többek között: <https://www.schaubek.de/MICHEL-thematic-catalogues> – Letöltés ideje: 2023. november 17.

¹³ NIKODÉM Gabriella – SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története*, Budapest, Kossuth Kiadó Zrt., 2010, 145–154.

A Wikipédia vonatkozó magyar nyelvű, részletes szócikke többek között az alábbi motívumfilatéliai területeket sorolja fel leggyakoribbként:

„Számos elterjedt motívum létezik ebben a körben. A tematikus bélyeggyűjtés témáját a motívumgyűjtő választja ki, viszont a bélyegek változatossága miatt figyelnie kell arra, hogy ne túl széles körben gyűjtsön bélyegeket (pl. madarakat), hanem korlátozódjon le a gyűjtés alkategóriákra (pl. vörösbegyek, pingvinek, sasok). A széleskörűbb motívumok a következők:

- állatok – madarak, lovak, macskák, kutyák, halak, rovarok (lepkék), pókok, kagylók, rákok, kígyók, gyíkok*
- növények – virágok, fák, gyümölcsök*
- gombák*

- *járművek – vasút, hajók és vitorlák, autók, repülőgépek, léggömbök*
- *híres emberek – fizikusok, kémikusok, feltalálók, nők, írók, költők, festők, fáraók stb.*
- *épületek, építmények*
- *tájak, tájképek, földrészek – Antarktisz*
- *sport – sportolók, olimpiai játékok, labdajátékok, vb-k*
- *csillagászat, űr, űrhajósok (Apollo-program), égitestek*
- *festmények – portrék, aktok, híres emberek festményeken*
- *kultúra; népek, hagyományok, szokások, népviseletek, vallások; szimbólumok; táncok*
- *edények, szobrok, tárgyak, kincsek, érmék*
- *jeles napok - karácsony, húsvét, Valentin-nap*
- *címerek, zászlók, térképek*

- *postatörténet, bélyeg a bélyegen*
- *ifjúság - játékok, mesék, rajzfilmek, képregények, gyermekrajzok*
- *cserkészlet*
- *EUROPA-bélyegek*¹⁴

A tematikus filatélia, és azon belül persze a motívumfilatélia egyik – és kétségtelenül a gyűjtők körében máig legnépszerűbb

¹⁴ Tematikus bélyeggyűjtés – Wikipédia-szócikk.

https://hu.wikipedia.org/wiki/Tematikus_b%C3%A9lyeggy%C5%B1jt%C3%A9s –
Letöltés ideje: 2023. november 16.

A téma nemzetközi szakirodalomból lásd válogatásszerűen:

A. J. BRANSTON, *Thematic and Topical Stamp Collecting: A Practical and Comprehensive Handbook for Thematic, Topical, and Subject collectors*, London, Batsford, 1980.

Alma LEE, *Introduction to Thematic Collections*, London, The British Philatelic Trust and the National Philatelic Society, 1983.

W. E. J. VANDEN, *Handbook of Thematic Stamps*, Limassol, British Thematic Society, 1994.

– ága az élővilág-motívumokat, állatokat, növényeket, természeti környezetet ábrázoló bélyegek gyűjtése. (Az állatok pedig talán valamivel népszerűbbek a tematikus bélyeggyűjtők körében, mint a növények.) A motívum alapon való bélyeggyűjtésnek tehát a flóra és fauna tematikájú bélyegek adják nemzetközi szinten is az egyik leggazdagabb és legjelentékenyebb területét.¹⁵

Itt el is érkeztünk a jelen rövid motívumfilatéliai/tematikus filatéliai (a definíciókkal a szerző próbált vigyázni, de nem biztos, hogy minden esetben sikerült neki) esszé és elektronikus kiadvány témájához, a bélyegeken megjelenő katonai sisakokhoz, mint szűkebb motívumhoz. Mivel a jelen szerény tematikus katalógus nem annyira haditechnika-történeti, mint inkább motívumfilatéliai szakmunka, nem szeretném a kedves Olvasót fegyvertechnika-történeti tényközlésekkel untatni, hiszen a fegyverek, jelen

¹⁵ NIKODÉM Gabriella – SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története*. i. m.

esetben a katonai sisakok technikai fejlődése és felhasználásuk története iránt is érdeklődő gyűjtők mindenképpen utána néznek a téma könyvtárnyi szakirodalmának, vagy már ismerik is azt.¹⁶ Annyit azonban mindenképpen kiemelnék, hogy mivel jelen filatéliai munka közreadója is egyébiránt had- és rendvédelem-történész, mindenképpen hangsúlyoznia kell a filatélia, mint nem csupán gyűjtési hobbi, de fontos történeti segédtudomány voltát is. A

¹⁶ Magyar nyelven Lásd például:

Mychele BYAM, *Fegyverek és páncélok*, ford. SZILÁGYI Tibor, Budapest, Park Kiadó, 1990.
TÖLL László, *A harci vértzetek története. A nyugat-európai hadviselésben alkalmazott testvédelmi rendszerek fejlődéstörténete a 10. századtól a 16. század közepéig*, PhD-értekezés, Debreceni Egyetem, 2009.

<https://dea.lib.unideb.hu/server/api/core/bitstreams/0cd38efd-703d-4654-8323-a60534997d27/content>

Letöltés ideje: 2023. december 18.

Udvovecz György, *1920–1945 magyar gyalogos katonáinak öltözte, felszerelése és fegyverzete. Segédanyag katonai hagyományőrök részére*, Budapest, Zrínyi Kiadó, 2019.

bélyegkiadások története egyúttal a nemzeti és nemzetközi történelem lenyomata is, a fegyvermotívumot ábrázoló bélyegek pedig egyúttal fontos hadtörténelmi információkat is hordozó dokumentumok. A hadtörténelem alapvetően pedig az államok hadseregeinek szervezetét, haditechnikai eszközeit, a háborúk, a hadművészet történetét, folyamatait, és természetesen az azokat befolyásoló emberi, társadalmi tényezőket kutató történelmi tudományág. E tárgyban igen sok minden megtudható az adott ország bélyegkiadásait illetően is, így nem tűnik talán nagy túlzásnak az az állítás sem, hogy a jelen tematikus bélyegkatalógus egyúttal hadtörténelmi segédanyagként is használható a téma iránt érdeklődő gyűjtők számára. Munkámat egyébként valamennyire Ács Imre immár elhunyt, nyugalmazott mérnök alezredes, a magyar katonai témájú filatélia jeles alakjának *Magyarország hadtörténelme bélyegeken* című, korántsem hibátlan, de jó színvonalú és a téma iránt érdeklődő gyűjtőknek máig jelentős segítséget

nyújtó, 1998-as tematikus filatéliai szakkönyve inspirálta. Neki így ismeretlenül, utólag is köszönettel tartozom.

A jelen elektronikus filatéliai szakkönyvben igyekszem a lehető legjobb, legeresztékesebb és legtöbb szempontot figyelembe vevő válogatást nyújtani, és így a világ postaszolgálati által kibocsátott (szűkebb motívum alapon) testvédelmi funkciót ellátó katonai fejfedőket ábrázoló bélyegei közül minél többet bemutatni – kezdve az ókori hadi sisakoktól, a középkori lovagi és koraújtkori konvisztádor sisakokon át egészen a 20. századi, modern katonai rohamsisakokig.¹⁷ A válogatás során igyekeztem olyan bélyegeket keresni, amelyek ábráján fő motívumként látható a katonai/harci sisak, és nem annyira a védőeszközt viselő ember, többnyire katona vagy allegorikus hős van előtérben. A tágabb hadtörténelmi-katonai

¹⁷ Sisak – magyar és angol nyelvű Wikipédia-szócikk.
[https://hu.wikipedia.org/wiki/Sisak_\(fejfed%C5%91\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Sisak_(fejfed%C5%91))
<https://en.wikipedia.org/wiki/Helmet>
Letöltés ideje: 2023. december 21.

témájú bélyegek esetén ugyanis már tematikus filatéliáról, nem pedig a szűkebb értelemben vett motívumfilatéliáról volna szó. Néhány engedményt így is kellett tennem a kutatás során, mert a világon az olyan bélyegkiadás, amely önmagában katonai sisakot ábrázol (többnyire múzeumi tárgyakat vagy katonasírokat megjelenítő, háborús hősi tematikájú bélyegekről van szó) az azt viselő ember nélkül, meglepő, szinte megdöbbenően kevés. Így a válogatott motívumfilatéliai anyagba bekerült pár olyan bélyeg is, amelyeken, bár a katonai sisak a bélyegábra előterében van, és jóindulattal az adott bélyeg fő motívumának tekinthető, az mégiscsak azt viselő ember, főként katona fején látható, nem pedig önmagában álló tárgyként jelenik. Néhány, a második világháború ideje alatt megjelent klasszikus magyar bélyeg esetében, amelyeken rohamsisakot viselő magyar katonák láthatók, bevallottan részrehajló és megengedő voltam...

A válogatás értelemszerűen nem tartalmaz minden valaha megjelent, katonai sisakot fő motívumként ábrázoló bélyeget, de ahhoz talán mindenképpen elegendő, hogy a téma a magyar olvasók és/vagy bélyeggyűjtők számára áttekinthető és tágabb kontextusba helyezhető legyen. A jelen válogatás továbbá szubjektív, és elsősorban előőrszerű szeretne lenni a magyar filatéliai életben és szakirodalomban eddig nem túl ismert és kutatott motívumrendszernek, területnek, további kutatásokat megelőlegezve és inspirálva. A válogatás során a szerző/közreadó a legtöbb esetben megmaradt a szigorú értelemben vett filatéliai objektumoknál, és olyan bélyegek/kisívek/blokkok képeit választotta közlésre, amelyek névértékkel rendelkeznek, postai bérmentesítésre elméletileg valóban használhatók.¹⁸

¹⁸ Ahol esetleg mégis kétes legitimitású bélyeg került a válogatásba, azt a közreadó zárójelben mindig jelezte. A nem legitim körülmények között megjelent bélyegek között

Azért használok kellő óvatossággal az *elméletileg* határozószót, mert egyes kevésbé fejlett, főként afrikai és ázsiai országokban gyakori jelenség a *fantombélyeg-kiadás*, amely azt jelenti, hogy bár egy adott bélyegkiadáson szerepel államjelzés és névérték, azt nem feltétlenül az adott állam kormányzatának vagy postaszolgálatának megbízásából vagy engedélyével nyomtatják ki,¹⁹ hanem elsődlegesen gyűjtői igények kielégítésére, profitszerzés céljából hozzák létre, és kerül forgalomba bizonyos piaci szereplők, cégek tevékenysége által.²⁰ Ebből kifolyólag pedig lehetséges, hogy az adott bélyeg szigorú filatéliai és postajogi értelemben csupán bélyegnek látszik, de a nemzetközi postaforgalomban nem feltétlenül fogadnák el, ha valaki bérmentesítésre próbálná meg

ugyanis kétségtelenül akadnak dekoratív, gyűjtési szempontból is igen érdekes darabok.

¹⁹ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, ford. Harsányi Luca – Ignác Krisztián, Budapest, Kossuth Kiadó, 2008, 58–59.

²⁰ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, 58–59.

használni.²¹ A kétes legitimitású bélyegkiadásoknak, fantombélyeknek ugyanakkor mára maguknak is jelentős gyűjtői piacuk van, és mivel az egyre inkább digitálissá váló világban, az elektronikus kommunikáció és az automatizált postakezelés korában már a hivatalos, többnyire állami monopólium alá tartozó bélyegkiadás is egyre inkább a gyűjtői igények kielégítését, a kormányzatok és postaszolgálatok ilyen módon történő profitszerzését, nem pedig a postai bérmentesítést, a küldemények célba juttatási díjának megfizetését és ennek igazolását szolgálja, a legitim és illegitim bélyegkiadásokat is egyre nehezebb elhatárolni, megkülönböztetni egymástól.²²

A jelen szerény filatéliai kiadványban közreadott bélyegek (valamivel több mint 50 darab) képeit nonprofit, tudományos, ismeretterjesztési és közművelődési céllal tettük közzé,

²¹ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, 58–59.

²² James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, 58–59.

internetes forrásaikat többnyire korábbi, elektronikusan is elérhető, tematikus filatéliai szakmai kiadványok, bélyeggyűjtéssel kapcsolatos honlapok, illetve értelemszerűen internetes aukciós házak és webáruházak weboldalai képezik. A képek forrása igen sok esetben a *Colnect.com*²³ nemzetközi gyűjtői és aukciós portál, amely többek között a világ postabélyegeinek szabadon elérhető, online elektronikus katalógusaként is nagyon jól használható, és szinte minden bélyegről jó minőségű, de legalábbis elektronikusan közölhető, a filatéliai tájékozódáshoz rendkívül hasznos másolatot közöl.

A bélyegképek közlésénél lehetőség szerint mindig feltüntettem a nagyobb, rangosabb nemzetközi bélyegkatalógusok (elsősorban a német Michel, a francia Yvert

²³ <https://colnect.com/en/search/list/collectibles/stamps/q/helmet>
<https://colnect.com/en/search/list/collectibles/stamps/q/weapon>
<https://colnect.com/en/search/list/collectibles/stamps/q/soldier>
Letöltés ideje: 2023. december 17–23.

et Tellier, illetve a brit Stanley Gibbons; némely esetben az olasz Unificato vagy a spanyol Edifil, illetve magyar bélyegek esetében a Philatelica Hungarica Kft. által kiadott katalógus) számait, így az adott bélyeg beazonosítása könnyen lehetséges bárki számára. Nem tüntettem fel ugyanakkor a bélyegek méretét, fogazatát, a nyomdatechnikát, amellyel készültek, illetve egyéb lényeges filatéliai adatokat, ugyanis azokat a nagyobb nemzetközi katalógusok, illetve a *Colnect.com* ezeket alapul vevő online adatbázisa ezeket a legtöbb esetben tartalmazza.

A jelen szerény elektronikus szakkönyvem egyúttal egy motívumfilatéliai kutatás kezdete is, amelynek folytatása során szándékomban áll majd egy nagyobb volumenű, militária/katonai relikvia/fegyver motívumokat megjelenítő bélyegeket listázó motívumkatalógust közreadni, nyilván a témában eddig megjelent munkáimat is integrálva. Ha egyszer jelen munka közreadója eljut oda, a bevezetőt a szóban forgó

katonai eszközök filatéliában való jelenlétével bővebben foglalkozó részletekkel is szándékozik kiegészíteni, mélyebben feltárva a „fegyverfilatélia”, ha van ilyen fogalom, gazdag dokumentumkincsét, illetve a bélyegkiadások, bélyegmotívumok és a hadtörténet, haditechnika-történet, fegyvertörténet tágabb összefüggéseit.

**MOTÍVUMALAPÚ VÁLOGATÁS
A VILÁG KATONAI SISAKOKAT
ÁBRÁZOLÓ BÉLYEGEIBŐL
(A BÉLYEGEK KIBOCSÁTÁSÁNAK
IDŐRENDJÉBEN)**

Osztrák–Magyar Monarchia, 1867
Michel AT-HU V42I/lc
Yvert et Tellier HU TJ1A
Stanley Gibbons HU AHN58
Philatelia Hungarica katalógus AT-HU A8a

Örményország, 1921
Unificato 101M

Németország, 1935
Michel DR 569y
Yvert et Tellier DR 528
Stanley Gibbons DR 566

Michel HU 597

Yvert et Tellier HU 523

Stanley Gibbons HU 634

Philatelia Hungarica katalógus HU 630/B1

Magyarország, 1941
Michel HU 682
Stamp Number HU B135
Yvert et Tellier HU 592
Stanley Gibbons HU 708
Philatelica Hungarica katalógus HU 712/A2

Magyarország, 1941
Michel HU 686
Yvert et Tellier HU 596
Stanley Gibbons HU 712
AFA number HU 627
Philatelia Hungarica katalógus HU 716/A2

Magyarország, 1944
Michel HU 750
Yvert et Tellier HU 650
Stanley Gibbons HU 773
AFA number HU 706
Philatelia Hungarica katalógus HU 780/A1

Finnország, 1943
Michel AL 1750
Yvert et Tellier AL 1559
Stanley Gibbons AL 1725

Csehszlovákia, 1945
Michel CS 409
Yvert et Tellier CS 361
Stanley Gibbons CS 398

Spanyolország, 1956
Michel ES 1087
Yvert et Tellier ES 881
Stanley Gibbons ES 1253

Togo, 1957
Michel TG P52
Yvert et Tellier TG T52
Stanley Gibbons TG D218

Franciaország, 1958
Michel FR 1216
Yvert et Tellier FR 1179
Stanley Gibbons FR 1402

Olaszország, 1959 (illetékbélyeg)
Unificato IT MB212

Togo, 1959
Michel TG 251
Yvert et Tellier TG 282
Stanley Gibbons TG 221

Argentina, 1961
Michel 782
Yvert et Tellier 647
Stanley Gibbons 1045

Szovjetunió, 1964
Michel SU 3007
Yvert et Tellier SU 2904
Stanley Gibbons SU 3080

Görögország, 1969
Michel GR 1002
Yvert et Tellier GR 980
Stanley Gibbons GR 1104

Német Demokratikus Köztársaság, 1970

Michel DD 1554

Yvert et Tellier DD 1247

Stanley Gibbons DD E1275

Német Demokratikus Köztársaság, 1971

Michel DD 1691

Yvert et Tellier DD 1381

Stanley Gibbons DD E1411

Jersey (Nagy-Britannia autonóm területe), 1972

Michel JE 72

Yvert et Tellier JE 66

Stanley Gibbons JE 80

Lengyelország, 1973
Michel PL 2239
Yvert et Tellier PL 2083
Stanley Gibbons PL 2224

San Marino, 1974
Michel SM 1065
Yvert et Tellier SM 871
Stanley Gibbons SM 1000

Albânia, 1974
Michel AL 1750
Yvert et Tellier AL 1559
Stanley Gibbons AL 1725

Albânia, 1975
Michel AL 955
Yvert et Tellier AL 774
Stanley Gibbons AL 915

Svédország, 1975
Michel SE 898yDo/Du
Yvert et Tellier SE 876c
Unificato SE 876

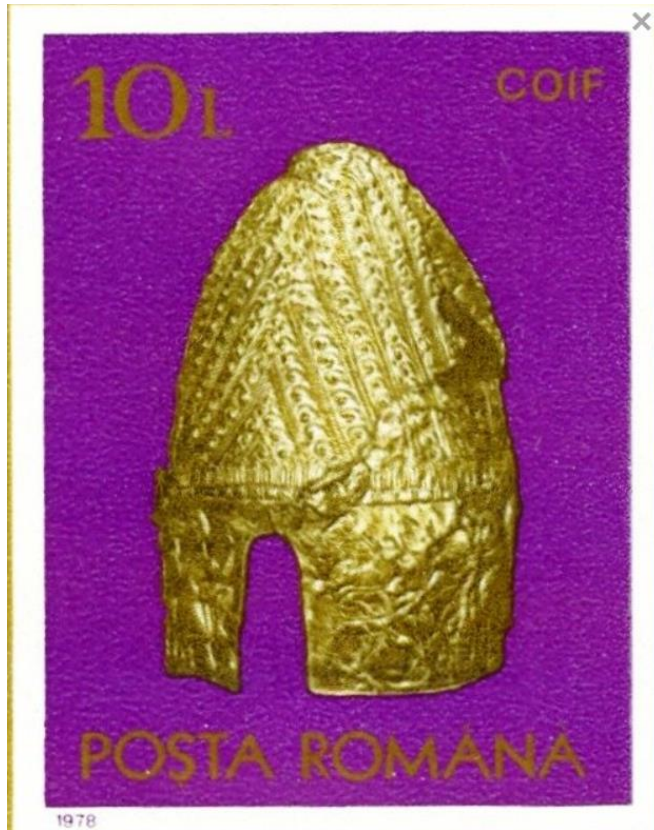
Lengyelország, 1976
Michel PL 2441

Albânia, 1977
Michel 1889
Yvert et Tellier 1697
Stanley Gibbons 1871

Izrael, 1977
Michel IL 717
Yvert et Tellier IL 655
Stanley Gibbons IL 680

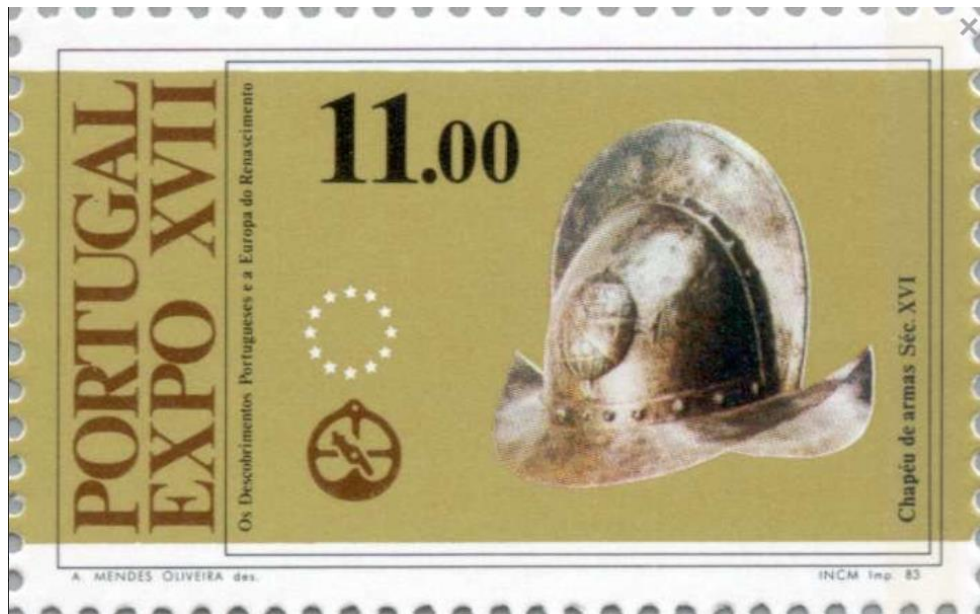
România, 1978
Michel RO 3554

Szíria, 1979
Michel SY 1443
Yvert et Tellier SY 548
Stanley Gibbons SY 1406

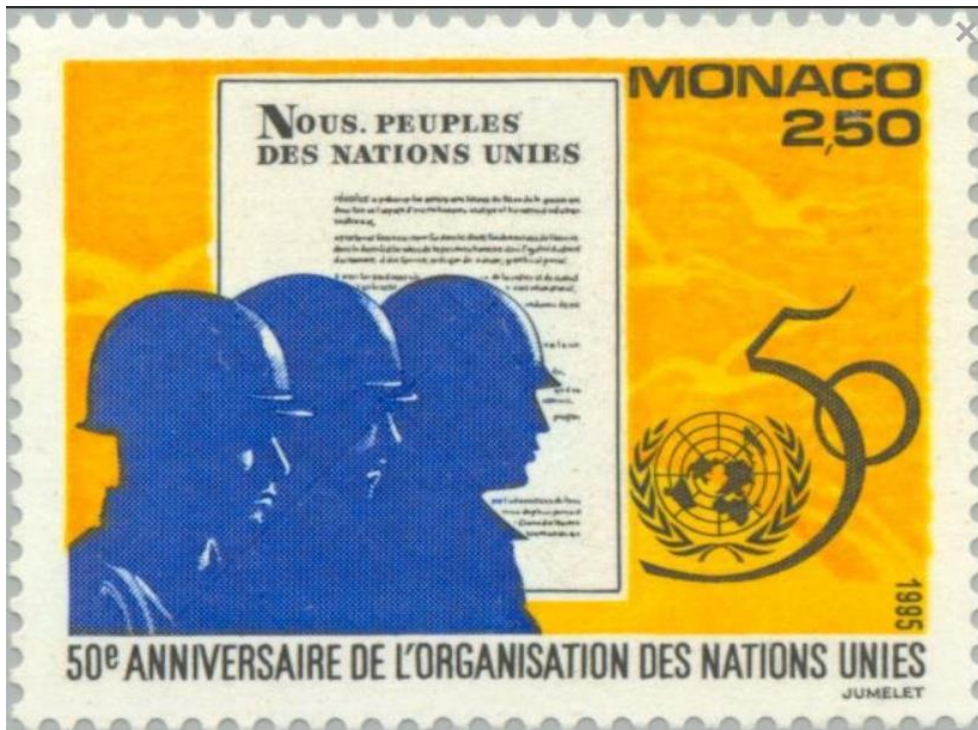
România, 1988
Michel RO 4523
Yvert et Tellier RO 3826
Stanley Gibbons RO 5214

Portugália, 1989
Michel PT 1595
Yvert et Tellier PT 1574
Stanley Gibbons PT 1916

Venda (ma Dél-Afrikai Köztársaság), 1993
Michel ZA-VD 263
Yvert et Tellier ZA-VD 262
Stanley Gibbons ZA-VD 261

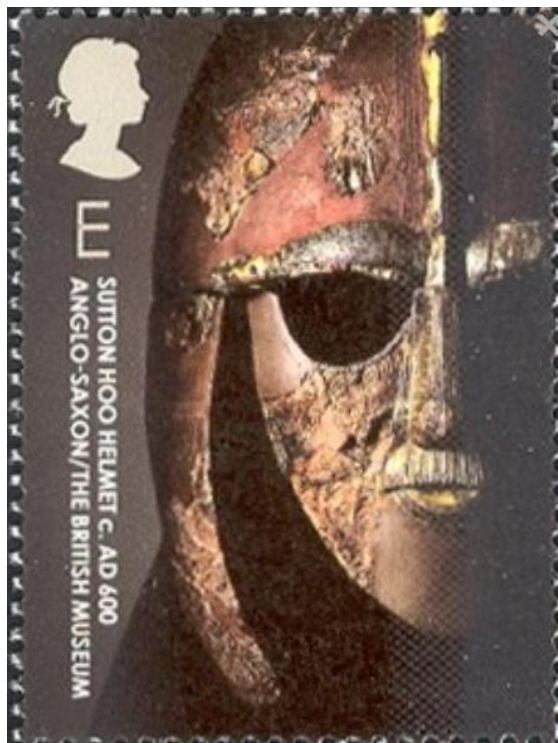
Monaco, 1995
Michel MC 2239
Yvert et Tellier MC 2002
Stanley Gibbons MC 2227

Jugoslávia, 1997
Michel YU 2838
Yvert et Tellier YU 2696
Stanley Gibbons YU 3104

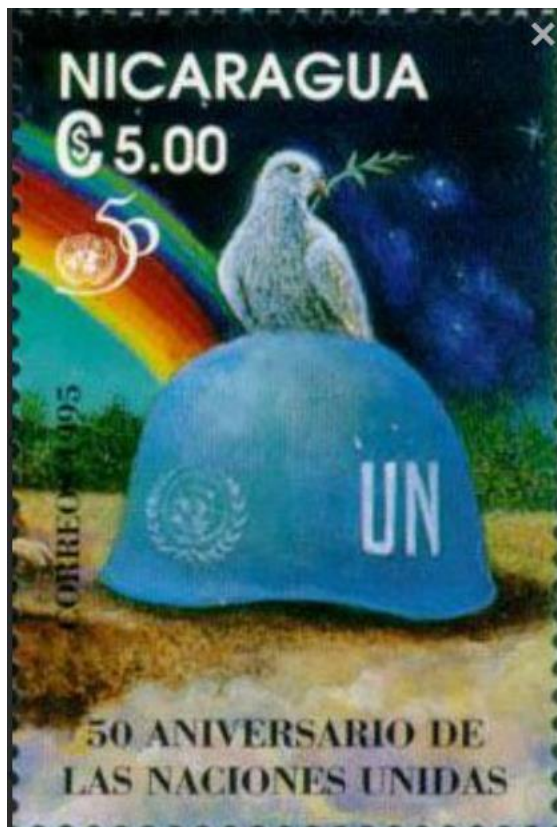
Luxemburg, 1998
Michel LU 1454
Yvert et Tellier LU 1407
Stanley Gibbons LU 1483

Egyesült Királyság, 2003
Michel GB 2160
Yvert et Tellier GB 2482
Stanley Gibbons GB 2406

Kazahsztán, 2006
Michel KZ 567
Yvert et Tellier KZ 485
Stanley Gibbons KZ 538

Nicaragua, 2006
Michel NI 3617
Yvert et Tellier NI 2018
Stanley Gibbons NI 3537

Oroszország, 2006
Michel RU 1317
Yvert et Tellier RU 6933
Stanley Gibbons RU 7400

Egyesült Nemzetek Szervezete – New York, 2007

Michel NT-NY 1073

Yvert et Tellier NT-NY 1040

Stanley Gibbons NT-NY 1015

Bosznia-Hercegovina, 2008
Michel BA-HB 228
Yvert et Tellier BA-HB 203
Stanley Gibbons BA-HB C230

Thaiföld, 2009
Michel TH 2799
Yvert et Tellier TH 2593
Stanley Gibbons TH 2973

Japán, 2010
Michel JP 5150
Yvert et Tellier JP 4965
Stanley Gibbons JP 4280

Görögország, 2010
Michel GR 2565
Yvert et Tellier GR 2527
Stanley Gibbons GR 2603

Albânia, 2011
Michel AL 3342
Yvert et Tellier AL 3039
Stanley Gibbons AL 3334

Indonézia, 2013
Michel ID 3095
Yvert et Tellier ID 2667
Stanley Gibbons ID 3579

Franciaország, 2017 (személyes bélyeg)
Colnect FR-MON 2017-52/4

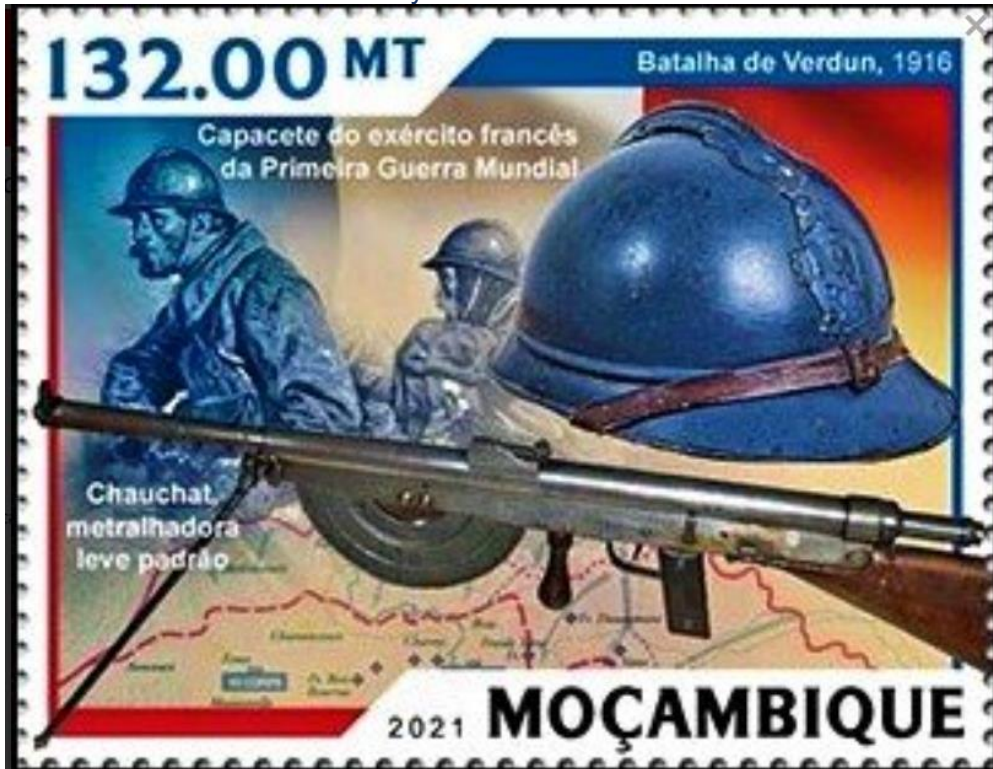

Franciaország, 2018
Michel FR 7017
Yvert et Tellier FR 5220
Stanley Gibbons FR 6390
Unificato FR 6849

Egyesült Királyság, 2020

Michel GB 4600
Yvert et Tellier GB 5010
Stanley Gibbons GB 4383

Mozambik, 2021
Yvert et Tellier 9303

